

II RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 244 (27).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 12. juunil 1925. a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 82 Riigikogu liiget.

Walitsuse loosis: Riigiwanem **J. Jaakson**, sõjaminister **J. Soots**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, portfelli minister **K. Ast**.

P ä e w a k o r d:

1. Riigiraudteede ja posti-telegraafitelefoni teenijate ja tööliste preemia ja lisatasu seadus — III lugemisel.

2. Hoolekandeseadus — III lugemisel.

3. Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

4. Üldise arweseaduse § 381. märkuse muutmise seadus — üldkommissjoni ettepanek.

5. Kipsilademete kasutamiseks tarwikkude maade sundwõõrandamise seadus — üldkommissjoni ettepanek.

6. Omawalitsustele awanside andmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

7. Wäljaweotolli põhitariifi muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

8. Maaparanduse laenu fondi seadus — maakomisjoni ettepanek.

9. Mõnesuguste süütegude asjas karistuste ja kohtupidamise korra muutmise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 147/148 — 1920. a.) § 8. tühistamise seadus — üldkommissjoni ettepanek.

10. Keskwee-komisjoni koosseisu täiendamisseadus — üldkommissjoni ettepanek.

11. Wee-ühisuste seadus — maakomisjoni ettepanek.

12. Matmispaikade seadus — üldkommissjoni ettepanek.

13. Usutunnistuslikkude ühingute ja nende liitude seadus — üldkommissjoni ettepanek.

14. Perekonnaseisu seadus — üldkommissjoni ettepanek.

15. Perekonnaseisu seaduse maksmapanemise seadus — üldkommissjoni ettepanek.

16. Rahukohtunikude kohtualluwuse muutmise seadus — üldkommissjoni ettepanek.

17. Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus — üldkommissjoni ettepanek.

18. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — üldkommissjoni ettepanek.

19. Riigiwapi seadus — üldkommissjoni ettepanek.

20. Wabaduse Risti annetamise lõpetamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.

21. Kaitsewäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üürinormide makswuse pikendamise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.

22. Posti-telegraafi seaduse täiendamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jürman**, pärast abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretääri kohal sekretäär **J. Holberg**, pärast abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 5.30 min.

1. Päewakorra Juhataja A. Jürman: Täiendamine. Awan Riigikogu koosoleku. Päewakorra kohta on ettepanek, wõtta esimeseks päewakorra-punktiks komisjonide täiendawad walimised. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud, ja ühes seega on päewakord kindlaks määratud.

2. Komisjonide täiendawad walimised. Sel puhul on ettepanek üüriseaduse komisjoni rkl. Temant'i asemele walida rkl. Martinson. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Martinson üüriseaduse komisjoni walitud.

3. Riigiraudtee ja posti-telegraafi-telefoni teenijate ja tööliste preemia ja lisatasu seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Luur** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, I osa §§ 1—6, II osa §§ 7. ja 8. ning III ja IV osa.

Riigiraudtee ja posti-telegraafi-telefoni teenijate ja tööliste preemia ja lisatasu seadus.

I.

§ 1. Riigiraudtee ja posti-telegraafi-telefoni teenijatele ja töölistele lubatakse maksta peale wastawate seadustega määratud palga ja lisatasude preemiat ja lisatasu:

1) tööde eest, mis ennast normeerida lasewad;

2) korralistes ja erakorralistes eelarwetes ettenähtud tööde täitmisel materjalide ja kulude kokkuhoidmise eest;

3) eratellimiste ja lepingute järgi tehtawate tööde eest juhtumusel, kui seal ülejääk olemas;

4) kahjude ja õnnetuste ärahoidmise eest ja

5) weduri- ning rongiteenijatele ärasõidetud kilomeetrite ning walwe- (reserwi-) tundide eest.

§ 2. Eelmise paragrahwi p. p. 1—3 ettenähtud preemiad ja lisatasud ei wõi olla suuremad kui 50% saawutatud kokkuhoiust normeeritud tööde, kulude ja äratarwitatud materjalide pealt, kuid aasta jooksul mitte rohkem kui 50% preemia ja lisatasu saaja aastapalgast.

Käesolewas paragrahwis ettenähtud kitsendused ei ole makswad: a) tükitöötasu ega ka nende lisatasude kohta, mis arwatakse tükitöö tasu alusel; b) weduri-meeskondadele maksetawa kütteinete kokkuhoiust saawutatud preemia kohta.

§ 3. § 1. p. p. 2. ja 3. ettenähtud preemia ja lisatasu maksetakse proportsionaalselt teenitud palgale § 4. järgi määratawate teenijate ja tööliste liikide piires, wälja arwatud weduri-meeskondade kütteinete kokkuhoiust saawutatud preemia.

§ 4. Tööd ja kokkuhoidmised, mille eest preemiat ja lisatasu maksetakse, teenijate ja tööliste liigid, kes neist osa saawad, tööde ja kulutatawate materjalide normid ning preemiate ja lisatasude suuruse määrab raudteewalitsuse nõu-

kogu teedeministri kinnitusel. Posti-telegraafi-telefoni teenijate ja tööliste preemia ning lisatasu suuruse määrab posti-peawalitsuse ülema ettepanekul teedeminister.

Märkus. § 1. p. 4. ettenähtud lisatasu maksetakse ainult igal üksikul juhtumusel raudteewalitsuse nõukogu wõi posti-peawalitsuse ülema otsusega teedeministri kinnitusel neile teenijatele ja töölistele, kes oma tegewusega õnnetuse wõi kahju ära hoidnud.

§ 5. Preemiat ja lisatasu maksetakse ainult neile raudtee ja posti-telegraafi-telefoni teenijatele ja töölistele, kes tödest wõi kulude kokkuhoidmisest osa on wõtnud.

Märkus. Lisatasu § 1. p. p. 1. ja 3. kui ka preemiat sama paragrahwi p. p. 2. ja 3. alusel maksetakse neile teenijatele ja töölistele, kes oma töö wõi korraldusega kokkuhoiu saawutanud.

Lisatasu § 1. p. 5. alusel maksetakse ainult weduri- ja rongi-meeskondadele.

§ 6. Preemiat ja lisatasu maksetakse selleks eelarwes ettenähtud krediitidest, wastawate kulude krediitidest ja wäljastpool eelarwet eratööde eest sissetulnud summade ülejääkidest.

II.

§ 7. Teedeministril on õigus kinnitada preemiate lisatasude maksmist 1922., 1923. ja 1924. aasta eest.

Samuti on teedeministril õigus puhaskasu jaotada nendelt eratöödelt, mis tehtud riigiraudtee peatehaste ja posti-telegraafi-telefoni peawalitsuse kesktöökojas 1922., 1923. ja 1924. aastal.

§ 8. Riigiraudtee peatehaste ja posti-telegraafi-telefoni peawalitsuse kesktöökoja 1922., 1923. ja 1924. aastal saadud puhaskasu jaotatakse järgmiselt:

a) teenijatele kunni 25% lisatasuks;

b) töölistele kunni 25% lisatasuks;

c) raudtee peatehaste ja posti-telegraafi-telefoni peawalitsuse kesktöökoja sisseseade täiendamiseks vähemalt 25% ning

d) tööliste olukorra parandamiseks vähemalt 25%.

III.

Selle seaduse maksmahakkamisega kaotawad makswuse: 1) Wabariigi Walitsuse poolt põhiseaduse § 12-a põhjal 4. aprillil 1925. a. wastuwõetud määruse riigiraudtee teenijate palkade kohta § 3.

(„Riigi Teataja“ nr. 25 — 1921. a.) ja 2) Riigikogu poolt 28. novembril 1924. a. wastuwõetud preemiate ja lisatasude maksmise seadus riigiraudtee teenijatele ja töölistele („Riigi Teataja“ nr. 144 — 1924. a.).

IV.

See seadus loetakse makswaks 1. jaanuarist 1925. a.

Juhataja A. Jürman: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastuwõetud.

Korra kohta on sõna rkl. Kalbus'el.

4. Hoolekandeseaduse arutamise aja kindlaksmääramine. **T. Kalbus** (töer.): Austatud Riigikogu liikmed! Teen ettepaneku wastu võtta järgmine kord hoolekandeseaduse arutamisel: „Riigikogu otsustab arutada hoolekandeseadust III lugemisel igal Riigikogu koosolekul kunni koosoleku esimese waheajani, siis selle arutamine katkestada ja üle minna järgmise päewakorra-punkti juurde.“

Ettepaneku teen selles teadmises, et wõib olla siis, kui see wastu wõetakse, muutub hoolekandeseaduse arutamise ja sõnawõtmise kord harilikuks. Ühtlasi tähendan, et kui siiski koosoleku käik näitab, et sellel kompromiss-ettepanekul mingisugust tagajärge ei peaks olema, on wõimalik võtta igal ajal seda otsust rewideerimisele ja seda muuta.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Korra kohta on sõna rkl. Gustawson'il.

O. Gustawson (stp.): Panen ette pidada järgmine Riigikogu koosolek laupäewal, 13. juunil sel aastal kell 10 hommikul ja võtta päewakorda tänase päewakorra punktid, välja arwatud punkt 1, mis juba wastu wõetud.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 24 häält, wastu 27, seega on ettepanek tagasi lükatud. (M. Martinson, põl.: Sedelitega! — Naer. — Hulgalised wahelhüüded.)

(Helistab.) Palun rahu.

M. Martinson (põl.) kohalt: Ma wõtan ettepaneku tagasi. (Hulgalised wahelhüüded.)

Juhataja A. Jürman: Palun rahu. Ettepanek, sedelitega hääletada, on tagasi wõetud. Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde — hoolekandeseadus — III lugemisel. (Wahelhüüepahemalt poolt: Siin nõuti sedelitega hääletamist.) Riigikogu on juba järgmise päewakorra-punkti juurde üle läinud, seda ettepanekut ei saa enam arwesse wõtta. (Wahelhüüded.) Teil on wõimalus wanematekogule edasi kaewata. Arutamisel on hoolekandeseaduse § 1. Sõna on rkl. Tamm'el kõne jätkamiseks.

5. Hoolekandeseadus — III lugemisel. **K. Tamm** (põl.): Luugupeetud Riigikogu liikmed! Mina lühidalt juhiaksin weel kõrge kogu liigete tähelpanu selle peale, mis ulatuses Inglismaal hoolekandesse maksew on. Inglismaal nimelt kõigepealt on riik kohustatud ülewal pidama neid, kes tõelikult puudust kannatawad ja sellejuures tööjõuetud. Teiseks, Inglismaal annab riik tööd puudustkannatawatele töowõimetele isikutele ja kolmandaks on Inglismaal see põhimõte maksew, et riik ei pea ega tohi mitte toetust anda puudustkannatawatele tööjõulistele isikutele, kes mitte tööd teha ei taha. „Gosudarstwo nje dolshno okasowatj podjershku trudospobnõm litsam, nje shelajushtshim rabotatj“, nagu seda on wäljendanud wäga auwäärt Wene professor. Tähendan seda lühidalt, et mitte waja ei oleks selle seaduse teksti ette tuua täiel ulatusel.

Eriti puudutaksin weel ühte punkti § 1., nimelt punkt 7., mis räägib abiandmisest raukadele, et selgitada, mida mõistetakse teistes riikides „rauga“ all wõi „startsheski wosrast“ wõi „Greisen-äleri“ all. Meil mõistetakse rauga mõiste all juba neid, kes 60 aastat wanaks saanud. Nii et meie luugupeetud kaastõuline seadusandlikul alal, härra Martna, loetakse siis ka raugaks, aga meie teame kõik wäga hästi, et tema weel täitsa töowõimeline on. (J. Hünerson, põl.: Üks agaramatest. — J. Wain, stp.: Mõni teine ei olegi nii wana, aga wiidab aina aega.) Mina ei tea, kas siin wast mitte noored aega ei wiida, wanemate inimeste kohta pole seda igatahes tähele pannud.

Siis tahaksin teile lühidalt seletada, mis nüüd rauga wanuseks loetakse Uuel-Meremaal, millest meile nii tihti õige palju räägitud. (Töö-hoolekandeminister Chr. Kaarna: Wäga vähe.) Palju broshüüre on meil Eestis kirjutatud Uuest-Meremaast ja nii mitmest küljest seda maad meile eeskujuks seatud. Kuid Uuel-Meremaal, kus inimesed, nagu lõunamaal ikka, palju nooremalt küpseks saavad ja ikka ka palju waremalt wananewad, loetakse rauga wanust, alates siis, kui isik on saanud wanaks üle 65 aasta, nii et õieti 66 aastast alates. (Aruandja L. Johanson: Ega meil praegu rauga iga arutamisel pole, see tuleb alles § 98. ette.) Waadake punkt 7. § 1., seal räägitakse wanusest, aga rauga mõiste on ju wanusega ühenduses. Peale selle Uuel-Meremaal leitakse weel seda, et isik, kes raugana võib toetust nõuda, peab olema Uuel-Meremaal elanud mitte vähem kui 25 aastat. See weel midagi ei aita, et see isik 65 aastat wana on. Peale selle peab ta oma kohused täitnud olema, kui kodanik ja kui perekonnaliige või perekonnapea, peab igatahes ausasti elanud olema. Peale selle on seaduses kindlasti ära määratud, kuipalju tal tulu miinimum peab olema. Teatawa tulu juures saab ta väiksema toetuse ja kui see tulumäär suurem on, siis võib teisel määr olla.

Uue-Meremaa eeskuju on jälginud Uus Lõuna-Wales ja Viktooria. Lõuna-Meremaast on isegi suur ilmariik sellel alal, Suur-Britannia omale eeskuju wõtnud, aga Suur-Britannia, kui rohkem põhjapoolne maa, on raukadeks lugenud ainult neid, kes juba üle 70 aasta wanad on, mitte nagu meil 60 aastat või Meremaal 65 aastat. Ja nimelt selle tingimusega, et nad korralikult oleksid elanud ja nende minewiku kohta midagi öelda ei oleks, või nagu kuulus Berliini professor Herkner, väga lugupeetud pahempoolsete waadetega isik, kes töandjate ja tööliste wahekordades pooldab ikka tööliste seisukohta, nii et see peaks nüüd väga ustaw olema pahempoolsetele härradele, see professor ütleb — pikemalt ei ole mina seda Suur-Britannia seadust lugenud, — et sellel isikul peab olema „einwandsfreie Vergangenheit“ ja siis võib ta saada niinimetatud nädalist toetust või „Wochenrente“ ja see on jällegi sellest ärarippuw, kuipalju tal enesel weel tulusid on, nii et ta oma sissetulekud ja rent ei võiks üle teatawa määra tõusta.

Nii, et teistes rikkastes ja mitmeti eeskujulikkudes riikides, nagu näeme, ei ole mitte seda madalat wanuse määra wõidud wõtta, mis meil. Ei ole seda määra wõetud ka Prantsusmaal. Mis puutub Põhja-Ameerika Ühendatud riikidesse, mis, võib olla, praegu kõige rikkam riik üldse on, siis on seal wanade eest hoolitsemine praegu niimoodi korraldatud, et riik seal õieti midagi kaasa ei tee, waid on seal hoolekanne eraorganisatsioonide hooleks jäetud, muidugi, seal on mõistetud seltskonda organiseerida, nii et see hoolekannet ise korraldab oma abikassade ja pensionikassade kaudu, nii et riik on sellest kõigest õieti kaugel.

Kui aga nüüd waatame meie seaduseelnõu hoolekande alal, siis näeme, et siin on hoolekanne sisse wõetud järgmises ulatuses: „Hoolekande alla kuuluvad kõik isikud“ — arwatawasti wist ainult füüsilised, mitte juriidilised isikud. (J. Wain, stp.: Miks mitte — Harju pank!) Kui näiteks nii laialt teda wõtta, siis Harju pank peaks nüüd ka kindlustatud olema — „kõik isikud, kes puudust kannatawad või hoolekandelist abi wajawad ähwardawa puuduse eemaletõrjumiseks“. No, mina arwan, armsad kaaslased ja lugupeetud kaaslased seadusandlikus töös, ... (Aruandja L. Johanson: Ega me nii armsad ei olegi.) ... puudus võib iga silmapilk igatühte meist tabada, nii et selle paragrahwi põhjal õieti igaüks meist õigustatud on wastawate asutuste poole pöörama nõudmisega ta seisukorda kindlustada.

Sarnases ulatuses ei ole teistes rikkastes kultuurriikides, nagu mul oli au ette kanda, hoolekannet mitte mõistetud, waid on ta ikka igalpool palju kitsamates piirides maksma pandud. Härrad sotsialistid, ja ma arwan wist ka härra aruandja on selle seaduse kas I või II lugemisel öelnud, et see paragrahw õieti midagi ei tähenda, temal olla täiesti deklaratiivne iseloom. Aga siiski see, mis siin deklareeritud, see on nüüd ka järgmistesse paragrahwidesse sisse wõetud, nii et see paragrahw siiski päris deklaratiivne ei ole. Aga siiski oletame, et see nii on, kuidas härrad sotsialistid seda toonitawad, siis võime ju selle paragrahwi kui ülearuse rahuliku südamega seadusest wälja jätta. Saaks seadus lühem, ja siis ei oleks tal niisugust hoolekande ulatust sisse wõetud, mis teistes riikides ei ole. Minu ettepanek, seda seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni anda seisukoha wõtmiseks ja

senni seaduse lugemist katkestada, ei leidnud poolehoidu, ja just sel põhjusel, et väga suurt rõhku pannakse selle töö peale, mis töökaitse komisjonis tehtud. Aga mina peaksin juhtima Riigikogu liigete tähelepanu selle peale, et meie komisjonide waated selle seaduseelnõu kohta kaunis suuresti lahku lähewad. Näiteks omawalitsuse komisjonil on hoopis teine seisukoht selle seaduse kohta, kui nüüd töökaitse komisjonil. Ja väga võimalik, et rahaasjanduse komisjonil, kus peaksid olema täiesti kogeenud isikud finantsküsimustes ja meie majanduselu eritundjad, sest ma tahan arwata, et iga rühm on põhjaliku kaalumise järele oma esitajad sinna saatnud, just niisugused mehed, kes nüüd sellel alal peaksid mõõduandjad ja täiesti asjatundjad olema, ma ütlen, et on väga võimalik, et rahaasjanduse komisjonil oleks see seisukoht weel teisem wõinud olla kui omawalitsuse komisjonil. Sellel komisjonil on alati tegemist olnud majanduslikkude küsimustega, ja temal peaks teatud kogemus ja wilumus olema. Aga paistab, et nüüd kõige kompetentsemaks komisjoniks meil Riigikogu praegu loeb töökaitse komisjoni. Mina ja ka nii mitmed teised on selles suhtes teisel arwamisel. Üks meie riigis väga tähtsal kohal seisew isik ajas minuga talwel selle komisjoni tööde kohta juttu ja arwas, et see kuju, mille hoolekandeseadus on wõtnud, olla seletataw sellega, et töökaitse komisjonis palju härdameelseid härrasid istub. Aga mina paluksin nüüd Riigikogu kainelt ja asjalikult § 1-st kaaluda ja mitte nende härdameelsete härrade liigutawate sõnade läbi ennast ülewoolawate tundmuste alla wiia lasta. Kõigil neil põhjustel teen ettepaneku see deklaratiivne paragrahw tagasi lükata.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Kuna härra Tamm ei ole § 1-se kohta sõna wõttes kaaluwaid põhjusi ette toonud, mispärast tuleks § 1-ne tagasi lükata, siis ei ole minul õieti lõpusõnas ka härra Tamm'ele midagi wastata. Need mõtted, mida härra Tamm siin praegu ette tõi, need on ta juba I lugemisel ja ka II lugemisel mitmel korral ette kandnud, ja neid on ta ikka kordanud. Kuid ei ole mitte hinnatud härra Tamm'e seisukohta, ja mina arwan, et ka praegu Riigikogu mitte ei leia härra Tamme seletustest nii palju

põhjusi selleks, et § 1-st, mis selle seaduse tähtis osa, tagasi lükata.

Juhataja A. Jürman: Rkl. Tamm'e ettepanek eraldi hääletamisele ei tule kui puht eitaw. Panen hääletamisele § 1-se. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1-ne wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 2. Hoolekannet wõi abiandmist korraldab see walla, alewi wõi linna omawalitsus, kelle piirkonnas abitarwitaja abipalumisega ajal wiibib.

Ülalnimetatud omawalitsuse asutused on kohustatud abiandmist korraldama ka neile oma piirkonnas wiibijaile abitarwitajaile, kelle abitarwidusest nemad mõnel muul teel teateid on saanud, olgugi, et nende poole abipalumisega pöördud ei ole.

M. Martinson (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolew paragrahw paneb omawalitsustele õige suured kohustused peale, ja isegi kohuse, et nad peawad otsima üles inimesi ka sel korral, kui need abi ei soowi saada, aga peab siiski need inimesed üles otsima ja ära märkima, kui neil wast ehk wõrdlemisi halb seisukord on, et nad saaksid siis hoolekande alla wõetud. Meie teame, mitmed Riigikogu liikmed on sellest kõnelenud, kui rasked ja suured kohustused käesolew seadus meie riigile peale paneb. Kuid seda ei ole pahempool ega keskerakonnad arwesse wõtnud, kas meie riik küllalt sarnasele maksu-kandjõule wastab, kas ta suudab neid wäljaminekuid katta, mis ta peal lasuwad. Waatamata sellele on Riigikogu poolt wastu wõetud esimeses järjekorras sotsiaalseadused, enne seda, kui oleks mõeldud niisuguste seaduste arutamise peale, mis peaksid meie majanduslikku seisukorda wõi olukorda kindlustama. Kuna aga põllumeeste seisukoht on olnud ja on ka tulewikus, et kõigeesmaslt peame hoolitsema rahwa waranduse ja kapitaali eest, peame hoolitsema selle eest, et rahwa warandus enam tulu suudaks anda ja siis wastawalt sellele arendaksime meie sotsiaalseadusi ning paneksime neid maksma. Kui alles hiljuti oli arutamisel teedeseadus, siis küsisid sotsid väga tõsiselt, kui ma ei eksi, wist härra Jonas, — kust riik wõtab selle raha, mis teedeseaduse wastuwõtmisega riigil wälja anda tuleb. Kuid meie teame, et head teed on väga tähtsad meie riigile, need aitaksid hõlbustada ja kindlustada ning isegi kiirendada meie rahwa produt-

seerimise wõimet ja vähendada produtseerimise kulu, tõsta aga rahwa rikkust ja jõukust. See annaks ka lähemal ajal wõimaluse kulutada suuremaid summasid hoolekande peale. Kuna niisugused seaduseelnõud alati tagasi lükatakse, wõi tahetakse vähemalt maksma panna sel kujul, et nad neid soodustusi kätte ei anna, mida rahwale waja — siis tullakse lihtsalt selle õigustatud seisukohaga, küsitakse: kust wõtab riik selleks raha. Nüüd aga selle seaduse puhul ei kuule meie ühtegi inimest pahempoolsetest ridadest küsiwat, kust wõtab riik raha selleks, et hoolekande alal wäljaminekuid katta.

Eriti pisaraid ettetoow oli ses suhtes härra töö-hoolekandeminister oma kõnega, kui ta siin minu arwates mingisuguste anekdootidega esines. Ma usun, et selles osa tõtt oli. Meie, põllumehed, ei ole niisuguseid seisukohti kunagi eitanud. Meie tahame alati, et niisugused elunähtused kaoksid, kuid meie ei saa siiski seda motiivi omaks wõtta, et meie suudaksime kõiki siin päikese all ühewõrra õnnelikuks ja rikkaks teha ja ühewõrra maailma rikkusest ja rõõmust kõigile kodanikkudele osaks lasta saada. Teie, härrad sotsialistid, kellel pole muul ajal aega, kui ainult pühapäewiti, millal teie maadmööda ringi käies kihutuskõnesid peate — näete ometi metsasalusid ja ka seda, et seal on üksikuid puid, kes oma kroonid on üle teiste puude, üle terve taimestikku laotanud, kes häwitawad hulk teisi taimi, neid päikese ja wihma eest warjates. Kas nende üksikute seeme on tugewam olnud, on parema pinna peale langenud, et nende kroonid üle teiste on kaswanud ja teised häwinemisele määranud. Wali on looduse seadus, aga meie Eesti riik ei ole niisugune, Eesti riik on oma iseseiswuse aastate kestel näidanud, et ta tahab wastu tulla, tahab ühiskonna pahesid kõrwaldada. Meie Eesti riik oma hoolekande korralduse juures ei pruugi wististi silmi maha lüüa teiste Euroopa riikide ees, teiste jõukamate Euroopa riikide ees. Kuid ma ei taha öelda sellega seda, et meie hoolekande alal pahesid ei ole ja ka praeguse seisukorra juures seda paremini ei saa korraldada, kui senni tehtud on. Meil on juhtumisi teada, kus kaunis laial käel käiakse suurte summadega ümber, mitte ainult riigi-, waid ka omawalitsuse asutustes. (Aruandja L. Johanson: R ä ä k i g e § 2-se k o h t a.) See käib just § 2-se kohta, milles räägitakse omawalitsuste peale pandawatest kohustustest.

Ma tean juhust, kus omawalitsuse asutusele anti ministeeriumi poolt märku, et tulge, wõtke summad wälja ja tarwitage neid ära lastekodu korraldamiseks. See oli aga niisugune lastekodu, kellel ei olnud ühtegi hoolealust. Ometi anti aga niisugusele lastekodule summad wälja ja kohalik lastekodu administratsioon ei osanud nende summadega midagi muud peale hakata, kui ostis lastekodule 100.000 margalise klaweri, peale selle omandati teataw arw shokolaadi ja kakaod jne. Waadake, niikaugele on mindud meil hoolekande korraldamise juures, niiviisi on summasid ära tarwitatud. Mulle tundus wähe imestawana, kui härra minister siin pisaraid esile tahtis kutsuda mõnede elupiltide jutustamisega. Härra töö-hoolekandeminister tähendas ka, et ta on kunagi saanud rahaministrit tutwustada sellega, missugune wiletsus mõnel pool silma puutub ja härra rahaminister olla öelnud, meie peame wõimalusi leidma sellele wiletsusele appi tulla. Omawalitsused on juba nüüdki, kus meil weel hoolekandeseadust ei ole, laste- ja wanadekodu loomisel kaugele läinud.

Nii näiteks, kuuleme Walgamaal, missugust aluspesu seal waestele muretsetakse, kuid ma ei taha seda puudutada, tahan sellest asjast mööda minna. Meie maarahwas ei suuda sarnast luksust enesele lubada, see on wast ainult nooremate pühapäewaluksus, mida wanade- ja lastekodus nähtakse. Niisugust korda, sarnast tendentsi tahetakse wiia meie wanade- ja lastekodudesse sisse. Üksikute wanade- ja lastekodude korraldamise peale nõutakse aga juba miljonitesse ulatawaid summasid. Nii on Tartumaal lastekodu Meeril, mida kawatsetakse 50 lapsele sisse seada. Selle lastekodu korraldamiseks nõutakse juba üle 2 miljoni. Kawastus on samuti lastekodu, mille peale nõutakse üle 3 miljoni marga, nõutakse sel ajal, kui weel hoolealuseid kodudes kuigi palju olemas ei ole. Niisugustesse kodudesse wõetakse aga ametisse õige suurearwuline administratsioon. Nii loeme Tartu maakonna töö- ja hoolekande osakonna poolt saadud teatest järgmist: nõutakse möödaläinud aasta maikuul ministeeriumilt abiraha Meeri lastekodu sisseseadmiseks. Meeri lastekodus oli aga 1. mail 14 hoolealust. Ametisse on wõetud, kuulake nüüd, härrad sotsialistid, kodujuhatajaks keegi doktor, temale alluwad: halastajaõde, põetaja, keetja, leiwaküsetaja, pesija, õmbleja, teenija ja majahoidja. Tähendab

14 hoolealuse kohta on wõetud 8 teenijat. Osa neist on eriharidusega, kes ka wastawat palka nõuab. Kui meie nii kaugele tahame minna, siis peame ka selle juures järele mõtlema, palju meie harilikud kodanikud lastekasvatuse peale ära kulutada wõivad, kui meie hoolealuste peale tahame miljonid wälja anda. Kui meie 14 hoolealuse lapse peale kutsume ametisse 8-inimeselise personaali, siis, mu härrad, peab põllumees selle wastu protesteerima. Pidage mees, et meie põllumeeste pereemad, kellel on 14-liikmelised perekonnad, keedawad neile, pesewad ja lapiwad nende pesu ja teewad peale selle teisi majapidamise töid, talitawad sealjuures karja ja suudawad siiski ka oma lapsi hoida ja kaswatada. Kas seda seisukorda oskate ette kujutada? Kas temal on kuskil nii suuri summamid wõimalik laste kasvatamise peale wälja anda. Ma ei taha siin mitte toonitada, et meie ei peaks nende eest hoolt kandma, kes seda wajawad, waid siin wõetakse hoole alla leeriskäinud lapsed. Lapsed, kellele meie kirikuwõimud ja kiriklik seisukoht lubawad abielluda. Kui 18-aastaseid inimesi lubatakse abielluda ja ühtlasi ka tahetakse neid hoolekandenasutustesse jätta, et nad seal wõiksid abielluda ja weel hoolealuseid juurde soetada. Kui kaugele Teie sellega tahate minna?

Teiseks tahaksin mina tähendada, et see seadus on pikk. Meie, põllumeeste erakonna liikme härra Tamm'e poolt tehtud ettepanek, et selle seaduse arutamine katkestataks ja ta antaks rahaasjanduse komisjoni, et temast saaks korralik seadus, lükati tagasi. Alles tänane „Waba Maa“ kirjutab, et meil on hulk põhjapanewaid seadusi liiga kergelt wastu wõetud ja neid tuleb nüüd muuta ja parandada. Käesolewa seadusega on samasugune lugu.

Tahaksin weel Teie tähelepanu juhtida ühe asjaolu peale. Kui tehakse omawalitsustele ülesandeks, et nad peawad hoolealuseid, kus neid wähegi leidub, üles otsima ja neid lastekodusse paigutama, siis pean ma ütleva, et meie maksujõuline kodanikkude kiht ei suuda mitte seda koormat kanda, mis talle peale tahetakse panna, kui siin hommikul öeldi, et asi ei ole sugugi nii kurb, siis pean ma tähendama, et praegune seisukord nõuab põllumeelt erilist energilikkust, kui ta tahab wähegi oma majapidamist korras hoida ja

juhtida. Praegused maksud koormawad niiwõrd põllupidajaid, et igapäew läheb talusid haamri alla. Rakwere-Paide rahukogus tulewad 30. juunil müügile terwelt 29 talukohta. Mis teie arwate, mu härrad, mis tähendab see? Kas on see lootustärataw tulewikupilt Eesti majandusest wõi on see hoopis ümberpöördukt. Energilised põllumehed suudawad neist raskustest üle saada, kuna need põllumehed, kes wähegi sarnaseid soodustusi ja hõlbustusi elus tahaksid omale lubada, nagu Teie oma hoolealustele lubate, siis lähewad nende põllumeeste kohad haamri alla. Nii on neid kümnete kaupa igas rahukogus müügil, nagu seda on Rakwere-Paide rahukogus 30. juunil. Teiseks näeme, et maksukoorem on tõusnud igalpool ja walitsuswõimude poolt tõstetakse teda weelgi, kus wähegi wõimalik. Lääne maakonnas on üle terve maakonna maksu tõstetud 50% sellest summast, mida on walla tulumaksu komitee maapidajatele määranud. Maksud ei ole mitte kerged. Hoole alla ei peaks wõetama siis, kui selleks hädatarwidust ei ole. Hoolekande seaduseelnõus on pühendatud terve peatükk lastekaitsele ning ma tahaksin eriti peatuda selle peatüki juures, mis seob omawalitsusi selle kohustusega. Wastaw paragrahw on eelpool, kuid ma ei tahaks siis Teie aega enam wiita. Hoolekanne laste eest algab nende esimesest elupäewast peale ja kestab kunni täisealiseks saamiseni. Hoolekanne seisab laste waimlise, kõlblise ja kehalise edinemise eest hoolitsemises ja neile, kes seda wajawad, ülalpidamise ja rawitsuse andmises. Hoolekande alla wõetakse iga laps, kelle ülalpidamise wõi waimlise, kõlblise wõi kehalise arenemise eest keegi ei hoolitse, wõi selle hooletusse jätab, nii et lapse arenemist wõi isegi elamiswõimalusi häda ähwardab.

Juhataja A. Jürman: Kõneleja, Teie lähete oma kõnes liiga kaugele arutamiselolewast paragrahwist.

M. Martinson (põl.): Kui juhatus leiab, et see § 2. juurde ei kuulu, siis olen ma sunnitud lõpetama ja kannan selle ette wastawa III peatüki juures.

J. Uibopuu (rhsw.): Wäga lugupeetud rahwasaadikud. Minu eelkõneleja puudutas käesolewa paragrahwi ühte külge ja nimelt seda osa, et walla ja muud omawalitsused on kohustatud ise puudustkannatajaid üles otsima. Paragrahwi

II lõige kõneleb sellest, et kui abitarwitajad ei ole ise pööranud omawalitsuste poole, kui aga omawalitsus kuidagi moodi on teada saanud abiandmise vajadusest, siis on ta kohustatud abiandmist korraldama ja seda loeb härra Martinson abitarwitajate ülesotsimiseks. See oli ainuke osa, mida eelkõneleja oma pikas kõnes nii pahaselt ja ümberpööratud mõttes arwustas ja arwas, et niisugust ülesannet wallal olla ei tohiks, et ta ka siis abi peab andma, kui abitarwitaja ise seda nõudnud ei ole. Ma tahan tähelpanu selle peale juhtida, et kui praegu siin Riigikogu liigete hulgas istuks härra Martinson'i mõtteosaline, nimelt Wõru maakonnast minu kodukoha lähedalt, kes mullu aastal kolm kuud oli inimest pidanud saunanurgas ja lõpuks pööras omawalitsuse poole abiandmise palwega tema saunas asuwale isikule, aga omawalitsus ütles, et mispärast ei ole abipaluja ise omawalitsuse poole pööranud, sellepärast ei wõiwat ta abi anda. Wiimaks tuli see härra minu abi otsima ja mina pöörasin praegu walitsuse looshiis istuwa ministri abi poole palwega, et kõnesolew abitarwitaja kuskile wanadekodusse paigutada, sest inimese wäärtuse nimel ei wõi ju inimest jätta saatuse hooleks ja lasta ära lõppeda. Töö-hoolekandeministeerium tuligi wastu, kuigi ta ei olnud kohustatud abi andma, siiski abi andis. Härra Martinson'i arwates on ta mõtteosaline abiandmisega ülekohtune olnud ja oleks pidanud teisiti tegema, see on ilma abita jätma. Meie peame käesolewasse paragrahwi sisse wõtma, et omawalitsused on kohustatud abi andma, kui nad abiwajawast isikust ükskõik kuidaswiisi teada saawad. Mida arwaks see härra Martinson'i rühma kuuluw isik härra Martinson'ist, kes risti tema paremale soowile wastu kõneles. Härra Martinson ei teinud ettepanekut, et see lõige tuleks wälja jätta ja sellepärast juhin Riigikogu liigete tähelpanu selle peale, et siin ainult demonstratiivselt kõneldakse, et ainult kõnelda ja seaduse elluwimist takistada. See paragrahw tuleks niisugusel kujul wastu wõtta, nagu ta esitatud.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ma teen ainult paar faktilist märkust. Juba härra minister tõrjus tagasi seletused, nagu oleks kuskil lastekodus shokolaadi ja kaod riigi kulul lastele antud. See on

ebaõige. (M. Martinson, põl.: Aga klawerid?)

Mis puutub klaweritesse, siis peab igas lastekodus muusikariist olemas ja tõesti on klawer ühele lastekodule ostetud, aga seda ei ole riik teinud, waid Punane Rist ja nimelt Narwas. Ka see ei wasta tõele.

Mis puutub wanadekodusse, siis Kawastu wanadekodu on ka wigastekodu ja seal on pea iga warjualune wigane. Seal wõib tõesti koosseisus nõnda palju teenijaid olla, see tähendab koosseisus, aga see ei tähenda mitte, et tegelikult teenijaid nii palju ametis tarwitseks olla. Seda maakonnawalitsust juhtis mees, kes kuulus teie ridadesse ja hoolekande osakonda juhib seal põllumees Annuk. Nii et kui on midagi ette heita neile inimestele, siis on need inimesed teile lähedal, kes seda asja on juhtinud. Mina aga usun, et nad on hästi talitanud.

Mis härra Martinson'i seletusesse puutub, siis ei käi see § 2. kohta ja selle artikli peale, mida ta „Kajast“ ette luges, ei tarwitse mul wastata. Härra Martinson tõi ette oma põhimõtte ja minu arwates wäärib see kinninaelutamist, et üksikud on need puud, mis metsas ära lämmatawad teisi. Nähtawasti tahab härra Martinson seda loodusseadust laiendada ka inimeste kohta ja nähtawasti on siis selles see põhimõte, et ka inimkond olgu nii kuri ja wali kui loodus. Inimkond aga tahab, et rohkem puid kaswaks ja sellepärast on tarwilik hoolekandeseadus ja inimkond ei taha, et üksikud puud ära lämmataks teised.

Juhataja A. Jürman: Panen § 2. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawana enamusega on § 2 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

„§ 3. Isikud, kellel õigus on mõne teise seaduse, nagu tööliste kinnitusseaduse, pensioniseaduse jne. põhjal pensioni, abiraha wõi muud toetust saada, wõiwad hoolekande korras ainelist abi ainult siis saada, kui nimetatud seaduste järele antaw abi äraelamiseks ei jätku. Toetuse suuruse igaks aastaks määrab kindlaks hoolekande nõukogu.“

Esimene sõna peab olema „isikud“.

K. Tamm (põl.): Minul oleks siin ainult paar parandus-ettepanekut teha ja wäga lühidalt oma mõtteid wäljendada. Selles wiimases lõikes on nimelt tähend-

datud, et toetuse suuruse igaks aastaks määrab kindlaks hoolekande nõukogu, nimelt see asutus, mis siin pealinnas asub, peaks määrama kui palju külas kellelegi tuleb toetust anda. Mina arwan, et see asutus ei wõiks saada selget pilti selle kohta, missuguses seisukorras inimene on, kas ta tarwitab kütet, korterit wõi muud toetust. Mina arwan, et see ei ole mitte õige, et keskasutus seda teeks, sest see oleks kõrwalkaldumine sellest süsteemist, mis Lääne-Euroopas tunnustatud on. Sellele seisukohale seisawad vastu ka sotsialistid Lääne-Euroopas, nagu ma juba tähendasin. Toetuseandmine kuulub täiesti omawalitsuse piirkonda ja tema otsustada oleks, mil määral seda toetust anda tuleks. Kui meie wiimase lõike wälja jätaksime, siis ei oleks selle asemele tarwis midagi seada, sest seaduses on redigeeritud, et waeste eest hoolekande korraldamine on omawalitsuste ülesanne ja sellepärast teen mina ettepaneku wiimane lause § 3-st wälja jätta.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Ei tarwita, aga ma kahtlen, kas see ettepanek on teisel lugemisel tehtud.

Juhataja **A. Jürman**: Jah on. Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek § 3-da wiimane lause wälja jätta. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 21 häält, vastu 30 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 3. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 3 vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega §§ 4—10.

§ 4. Wäljamaalased kuuluvad Eesti wabariigis hoolekande alla ainult siis, kui nende kodumaaga sellekohane leping on tehtud wõi kui nende kodumaal puudustkannatawad Eesti kodanikud oma kodanikkudega hoolekande asjus üheõiguslikud on ja seal toetust mitte vähemal määral ei anta, kui Eesti wabariigis. Kõik teised hoolekannet tarwitawad wäljamaalased saadetakse esimesel wõimalusel oma kodumaale. Wäljamaalased, kellel selleks õigus on, samuti ka kodakondsuseta isikud, saawad toetust ühesugustel alustel Eesti kodanikkudega, kuid omawalitsuste wäljaminekud selleks otstarbeks tasub töö- ja hoolekandeministeerium.

§ 5. Wäljamail asuwad puudustkannatawad Eesti kodanikud, kui nad oma asupaigas hoolekande alla ei kuulu, saawad toetust Eesti wabariigi kohaliku esituse kaudu töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt. Esimesel wõimalusel saadetakse niisugused isikud kodumaale, wõi kui nad kodumaale tulla ei taha, jäetakse toetusest ilma.

§ 6. Iga abiandja asutus peab abi wõimalikult nõnda korraldama, et abisaaja ennast edaspidi ise ära elatada wõiks.

§ 7. Keelatud on hoolealuseid küllakorda (perest peresse) ülalpidamisele saata, samuti ka perekondadesse ülalpidamisele andmist wäljapakkumise teel toimetada.

§ 8. Kõik hoolekande alla kuuluvad isikud on selle hoolekandeesituse wõi tema poolt määratud isiku järelwalwe all, kes temale abi annab.

§ 9. Hoolekannet teostatakse riigi ja omawalitsuse asutuste poolt.

§ 10. Riigi kui ka omawalitsuse asutuste wäljaminekud hoolekande peale kuuluvad sunduslikkude wäljaminekute hulka ja kaetakse eelarwe-summadest.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

„§ 11. Iga omawalitsuse asutus on kohustatud wälja töötama oma alluwa piirkonna kohta üldise ja iga-aastase hoolekande kawa ja selle esitama heakskiitmiseks:

walla ja alewi omawalitsused — maakonnawalitsusele, maakonna ja linna omawalitsused — töö- ja hoolekandeministeeriumile.

Üldise ja iga-aastase üleriikliku hoolekande kawa seab kokku töö- ja hoolekandeministeerium.

Kui töö- ja hoolekandeministeerium wõi maakonnawalitsused leiawad, et nendele esitatud hoolekande kawad seaduse nõuetele ei wasta wõi üleriikliku wõi ülemaakonnalise hoolekande kawa ühtlast kokkuseadmist ei wõimalda, saadawad nemad niisuguse kawa ühes oma märkustega, milles leitud puudused ära tähendatud, tagasi ümbertöötamiseks ja uuesti esitamiseks.“

Ma juhin Riigikogu liigete tähelepanu selle peale, et II lugemisel wõeti vastu § 193, mis esitatud omawalitsuse komisjoni poolt, ja mis muudetud kujul neid samu ülesandeid sisaldab, nii et üks neist tuleb wälja jätta, kas § 11 wõi § 193.

O. Liigand (rhw.): Mina teengi ettepaneku kustutada § 11. Siin on mo-

tiivid selleks ette toodud juba § 193-da ettepanemisel, mis Riigikogu poolt II lugemisel wastu võetud, ja lühidalt oleksid need järgmised. Et selle seaduse kohta II lugemisel wastu võetud parandustega on kohalikkudele omavalitsustele iseseisvus, mis oleks neil senniste omavalitsuste seaduste järele, ka hoolekande alal jäetud. Käesoleva paragrahwi redaktsioon töökaitse komisjoni poolt esitatud ja II lugemisel Riigikogus wastu võetud kujul tahab aga seda korda tühistada ja kohalikke omavalitsusi ärrippuwaks teha töö-hoolekandeministeeriumist, määrates ette, et iga-aastased hoolekande kawad tulewad esitada, nimelt maakondade ja linnade omavalitsuste poolt — töö-hoolekandeministrile heakskiitmiseks, ühtlasi ministrile õigust andes neid omavalitsustele tagasi saata ümbertöötamiseks, kui töö-hoolekandeministri arwamise järgi need kawad üleriikliku hoolekande kawa ühtlast kokkuseadmist ei võimalda. Sellega tahtakse töö-hoolekandeministrile õigust anda kohalikkudele omavalitsustele ette kirjutada, kui palju ja missuguseid hoolekandeaustusi kuskil pool omavalitsust peab asutama ja ülewal pidama. Igal ühel on aga teada, et niisuguste asutuste asutamine, ülewalpidamine ja awamine aga omavalitsustele ka kulud peale paneb. Töö-hoolekandeministeerium ei ole aga see asutus, kes teab, kui palju omavalitsustel selleks jõudu on. Ei wõi siis ka töö-hoolekandeministeeriumile õigust anda niisuguste kohustuste pealepanemiseks omavalitsustele. Uus § 193. läheb lahku töökaitse komisjoni poolt esitatud § 11., mis meil siin esitatud, sellepolest, et siin kustutatakse I lõikes sõna „heakskiitmiseks“, ja III lõige, mis ette näeb, et töö-hoolekandeministeerium omavalitsuste poolt esitatud kawasid wõib omavalitsustele ümbertöötamiseks tagasi saata. § 193-da järele saadetakse need kawad omavalitsuste poolt töö-hoolekandeministeeriumile teadmiseks, et töö-hoolekandeministeerium siis selle järele wõib üleriikliku kawa kokku seada.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Kuigi § 193-das on öeldud, et üldise ja iga-aastase hoolekande kawa seab kokku töö-hoolekandeministeerium, siis sel puhul, kui § 11. maha kustutatakse, muutub selle määruse teostamine tegelikult töö-hoole-

kandeministeeriumile wõimatuks sellepärast, et tal puuduwad alused, millele ta wõiks selle kirju ja mitteühtlase materjaali põhjal, mis omawalitsuste poolt saadetakse, üleriikliku kawa kokku seada.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Liigand'i poolt on ettepanek, § 11. wälja jätta. See ettepanek kui puht eitaw, eraldi hääletamisele ei tule. (Hääletatakse.) § 11. poolt on 31 häält, wastu 26, seega on § 11 wastu võetud. Korra kohta on sõna rkl. Piiskar'il. (Wahelhüüded.) Palun rahu!

J. Piiskar (stp.): Teen ettepaneku § 11. järele arutamisele wõtta § 193.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): „§ 193. Kohalikud omavalitsused on kohustatud wälja töötama oma alluwa piirkonna kohta üldise ja iga-aastase hoolekande kawa ja selle esitama: walla ja alewi omavalitsused — maakonnawalitsusele, maakonna- ja linnawalitsused — töö- ja hoolekandeministeeriumile.

Üldise ja iga-aastase üleriikliku hoolekande kawa seab kokku töö- ja hoolekandeministeerium.“

Teen ettepaneku see paragrahw wälja jätta.

Juhataja **A. Jürman**: § 193, kui ühenduses olew § 11-daga, on arutamisel. Aruandja poolt on ettepanek see paragrahw kui üleaarne wälja jätta. Ettepanek kui puht eitaw, eraldi hääletamisele ei tule. Panen § 193. hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 27 häält, wastu 33 häält, seega on § 193. wälja jäetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 12. Töö- ja hoolekandeministeerium ja omavalitsuse asutused wõiwad hoolekannet teostada, hoolekandeaustusi korraldada, neid walitseda kas otsekohe wõi wastastikuse kokkuleppe alusel seltskondlikkude wõi heategewate organisatsioonide kaudu.

W. Linnamägi (krst.): Austatud Riigikogu liikmed! Minu arwates on sellel paragrahwil õige iseäralik ja omapärane redaktsioon. Siin on öeldud, et töö-hoolekandeministeerium ja omavalitsuse asutused wõiwad hoolekannet teostada. Oleks wäga tore, kui näiteks sõjaministeeriumi kohta öeldaks, et sõjaministeerium wõib sõjawäge ülewal pidada, wõi jälle et kohus wõib õigust mõista. Ta

mitte ainult ei wõi, waid peab seda tegema. Samuti peawad töö-hoolekandeministeerium ja omawalitsuse asutused hoolekannet teostama, nagu see ka selgelt öeldud § 9-das. Ma ei saa aru, miks on sellele paragrahwile niisugune tingiw raktsioon antud. Minu ettepanek oleks — see paragrahw wälja jätta. Ta ei ütle midagi, ja seaduses ei jää midagi puudu, kui see paragrahw wälja jäetakse.

T. Kalbus (töer.): Mina arwan, et see paragrahw siiski tarwilik on Härra Linnamägi kandis ainult § 1-se osa ette, kuna tähtsama osa, lõpuosa ära jättis. Paragrahwi sisu seisab selles, et töö-hoolekandeministeerium wõi omawalitsuse asutused woiwad kas otsekohe wõi kokkuleppe teel teiste asutustega hoolekannet teostada. Pearõhk on just selle paragrahwi wiimase osa peal. See paragrahw on tarwilik ja tuleb wastu wõtta. (J. Piiskar, stp.: Härra Linnamägi, kas Teie piiblit ka nõndawiisi loete?)

Juhataja **A. Jürman**: Palun rahu! Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Paragrahw 12. näeb ette wõimalused, ka eraorganisatsioonide kaudu hoolekannet korraldada. Muuhulgas on ka praegu eraorganisatsioonide kaudu, näiteks Punase Risti kaudu hoolekannet korraldatud. Kui see wõimalus wälja jäetakse, siis peab töö-hoolekandeministeerium kõik need asutused, mis praegu Punase Risti käes, oma hooldamisele wõtma.

Juhataja **A. Jürman**: Panen § 12. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 12. wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 13.

§ 13. Omawalitsuse asutused woiwad hoolekande ülesannete teostamiseks ühingesse ja liitudesse astuda wõi sellekohasel kokkuleppel ühiseid hoolekandeasutusi ellu kutsuda, ühinemise, liitumise wõi kokkuleppe tingimustest töö- ja hoolekandeministeeriumile teatades.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 14. Hoolekande ja heategewad seltid, organisatsioonid ja asutused registreeritakse seaduslikus korras ja töötawad töö- ja hoolekandeministeeriumi järele-

walwe all. Nad on kohustatud kaks eksemplaari omast põhikirjast kui ka igaaastastest aruannetest nimetatud ministeeriumile teadmiseks saatma. Peale selle on töö- ja hoolekandeministeeriumil õigus nende tegewust igal ajal rewideerimise alla wõtta, neilt igasuguseid nende tegewusesse puutuwaid teateid ja aruandeid nõuda, tarwilikul korral, kui nemad tegetsewad seaduse wõi põhikirja wastaselt, nende tegewust ajutiselt katkestada, kohtus nende jäädawa sulgumise nõudmisega esinedes. Samuti walwab töö- ja hoolekandeministeerium selle üle, et eraseltide ja -organisatsioonide poolt ülewalpeetawate hoolekandeasutuste tegewus seadusnõuetele wastaks.

K. Tamm (põl.): Teen ettepaneku § 14-das kolmandas reas wõtta sõnade „töö-hoolekandeministeeriumi järelewalwe all“ asemel sõnad „wastawate maakonna ja linna omawalitsuste järelewalwe all“.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Rkl. Tamm'e poolt on tehtud ettepanek: Wõtta § 14. kolmandas reas sõnade „töö-hoolekandeministeeriumi järelewalwe all“ asemel sõnad „wastawate maakonna ja linna omawalitsuste järelewalwe all“. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 14 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 14 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 15. Eraseltid ja -organisatsioonid woiwad hoolekandeasutusi, nagu rinnalaste- ja emadekodud, lastekodud, laste suwekoloniid, wanadekodud jne. ainult töö- ja hoolekandeministeeriumi lubal awada.

Nende asutuste kohta on makswad kõik käesolewas seaduses ettenähtud, niisama ka edaspidi hoolekandeasutuste kohta maksmapandawad määrused.

O. Liigand (rhw.): Minu arwamise järele, härrad Riigikogu liikmed, on hoolekande ala just niisugune ala, kus peaks rohkem wabadust andma kõigile. Selle paragrahwi esimeses lõikes on aga öeldud, et eraseltid ja organisatsioonid woiwad hoolekandeasutusi awada ainult töö- ja hoolekandeministeeriumi lubal. Waadake, need wiimased sõnad on minu arwates täiesti ilmaaegsed. Selles seaduses on juba ette nähtud, et niisuguseid

asutusi ilma tarwiliku põhikirjata asutada ei saa ja selleks peab olema muidugi töö-hoolekandeministeeriumilt luba ja teine lõige ütleb nii-kui-nii, et nende asutuste kohta on makswad kõik käesolewas seaduses ettenähtud, niisama kui ka edaspidi hoolekandeadutuste kohta maksmapandawad määrused. Ja sellest teisest lõikest on küllalt selleks, et kindlustada seda, et neid asutusi mitte korratult awada ega pidada ei saaks. Sellepärast teen ettepaneku § 15-da esimeses lõikes kustutada sõnad: „ainult töö- ja hoolekandeministeeriumi lubal“.

J. Piiskar (stp.): Hoolekandeadutused, eriti aga rinnalaste- ja lastekodud ning suwekoloniid, kus hoolealused on, kes iseenese eest kosta ega ennast kaitsta ei saa, on niiwõrd tähtsad, et nende järel peab olema mingisugune walwe, ja see walwe peab algama juba siis, kui sarnane asutus awatakse. Muidu wõib neid awama hakata isegi ärilise tagamõttega, wõidakse luua otse wõimatud tingimused, ja asetada hoolealused otse pöörastesse tingimustesse selleks, et neist asutustest sissetulekuid saada. Ja kui koole ei wõi awada keegi, ilma wastawa loata, siis peab ka hoolekandeadutust awada wõima ainult teatawa loaga. See on tähtis juba selleks, et wõiks selgeks teha, kas sarnase asutuse awamiseks on olemas eeltingimused wõi ei ole neid.

K. Tamm (põl.): Ma teen järgmise parandus-ettepaneku, mida ka II lugemisel juba tegin. Kui aga see parandus ei peaks wastu wõetama, siis pean ma põhimõttelikult ühinema härra Liigand'iga ja soowitama seda paragrahwi tagasi lükata. Teen ettepaneku § 15. sõnade asemel: „ainult töö- ja hoolekandeministeeriumi lubal awada“ — see ei kõla juba redaktsiooniliselt õieti — wõtta sõnad: „wastawa omawalitsuse loal awada“.

O. Liigand (rhw.) kohalt: Ühinen härra Tamm'e ettepanekuga ja wõtan oma ettepaneku tagasi. (O. Gustawson, stp.: Tema ühines jälle Teie omaga.)

Juhataja A. Jürman: Rkl. Tamm'e poolt on ettepanek tehtud § 15. sõnade asemel: „ainult töö- ja hoolekandeministeeriumi lubal awada“ wõtta sõnad: „Wastawa omawalitsuse loal awada“. Sellejuures on rkl. Liigand oma parandus-ettepaneku tagasi wõtnud ja

ühinenud rkl. Tamm'e parandusega. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ei tarwita.

Juhataja A. Jürman: Asun rkl. Tamm'e ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 25 häält, wastu 30, seega on ettepanek tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega.) Nõutakse sedelitega hääletamist. Palun sedelid wälja jagada. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 28 häält, wastu 33, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 15. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 15 wastu wõetud. (J. Hünerson, põl.: Palume lugeda, see ajab kõik asjad sassi.) Asun siis uuesti hääletamisele. (Hääletatakse.) § 15. poolt on 30 häält, wastu 21, seega on § 15 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 16. Eraseltside ja -organisatsioonide, kui ka omawalitsuste hoolekandeadutuste majade ja hoonete ehitamise ja ümberehitamise plaanid tulewad töö- ja hoolekandeministeeriumile kinnitamiseks esitada. Ühtegi hoolekandeadutust ei wõi enne awada, kui töö-hoolekandeministeerium teda otstarbele wastawaks ei ole tunnustanud ja ta awamiseks luba andnud.

Töö- ja hoolekandeministeeriumil on õigus määrusi wälja anda nõuete üle, millele hoolekandeadutused ja nende hooned wastama peawad.

K. Tamm (põl.): Mina kordan seda ettepanekut, mida ma tegin II lugemisel, § 16. esimene lause wälja jätta.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ei tarwita.

Juhataja A. Jürman: Hääletamise motiwide kohta on sõna rkl. Tamm'el.

K. Tamm (põl.): Hääletamise motiwide kohta oleks minul ette kanda, et selle ettepaneku teen kokkuleppel wäga lugupeetud rkl.-te härra Linnamägi ja härra Liigand'iga.

Juhataja A. Jürman: Hääletamisele tuleb parandus — § 16. esimene

lause välja jätta. (Hääletatakse.) Paranduse poolt on 23 häält, vastu — 29 häält, seega on parandus tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 16. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 16. vastu võetud. Kuna Riigikogu on kaks tundi töötanud, kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.05 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell 7.25 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

6. Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja**: Eesti kultuurkapitaali seaduse muutmise seadus on esitatud Wabariigi Walitsuse poolt, kus § 8. ja § 18. muudetakse. § 18. nägi ette, et piirituse ja wiina ostulubade pealt võetaw lisamaks läheks kultuurkapitaali heaks. Et aga see lisamaks, mis piirituse ja wiina ostulubade pealt võetakse, üheski seaduses ette nähtud pole, ja et Wabariigi Walitsus selle senni kultuuriliseks otstarbeks on määranud, siis kustutas rahaasjanduse komisjon selle osa paragrahwist. Samuti leidis rahaasjanduse komisjon, et sarnastelt pidudelt, mis kunstiliseks, kultuuriliseks ja heategevaks otstarbeks toime pannakse, maksu ei võetaks. § 8. muudatus on puht redaktsiooniline, see näeb ette maksusid, mida omawalitsused kultuurkapitaali heaks sisse nõuawad. Peab olema, et §§ 6. ja 7. seda ette näewad. Peale selle on öeldud § 18-as, et kultuurkapitaali maksud võetakse 18. weebruarist 1925. a., aga mitte 1. jaanuarist, sest omawalitsused on teatanud, et neil on wäga raske kultuurkapitaali jaoks maksusid sisse nõuda aja eest, mis enne seaduse wastuwõtmist toimepandud pidustustelt sisse nõuda tuleksid. Teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu I lugemisel vastu wõtta.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Aruandja **B. Oja**: Teen ettepaneku — seaduseelnõu arutamisel kodu-

korras ettenähtud kolmepäewalist waheaega I ja II lugemise wahel mitte pidada.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud.

7. Üldise arweseaduse § 381. märkuse muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja Juhkam'i puudumise tõttu täidab üldkomisjoni aruandja kohuseid komisjoni esimees rkl. Jõeäär.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Käesolew seaduseelnõu esitati Wabariigi Walitsuse poolt järgmistel motiividel. Üldise arweseaduse § 371. märkuse alusel nõutakse riigi raha wõi muu waranduse arwestamise wõi sihtkohta ärasaatmise wiivitamises süüdlaselt ametnikult trahwiraha 1% suuruses kuus raha summast wõi waranduse wäärtusest. Tähenatud trahwiraha arwatakse sama seaduse § 381. märkuse põhjal üldiste hoolekandeaasutuste kasuks, kusjuures õigel ajal arwestamata wõi ärasaatmata erasummade ja waranduste trahwirahast pool läheb selle asutuse wõi isiku kasuks, kelle päralt wiivitusega arwestatud raha wõi warandus oli. Walitsus leidis, et on otstarbekohane ühtlase korra loomiseks uus Eestis wäljakujunenud kord seaduslikult kinnitada, nimelt et kõnealolewad trahwirahad riigituludesse maksetakse. Käesolewa seaduse wastuwõtmisega tühistub ka § 381. märkuse II lõige, mille järele sõjaministeeriumis kõnealolewaid trahwirahasid tuleb maksta Aleksandri haawatute komitee inwaliidide kapitaalile, millist kapitaali Eestis ei ole. Üldkomisjon waatas eelnõu läbi ja esitab selle Riigikogule wastuwõtmiseks. Komisjoni poolt on ette võetud ainult mõned redaktsioonilised parandused. Ettetoodud põhjustel teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu I lugemisel vastu wõtta.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär**: Teen ettepaneku seaduseelnõu I ja II lugemise wahel kolmepäewalist waheaega mitte pidada.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud.

8. Kipsilademetse kasutamiseks tarwilikkude maade sundwõõrandamise seadus — I lugemisel.

Üldkommissjoni aruandja **J. Holberg**: Käesolew seaduseelnõu on esitatud Wabariigi Walitsuse poolt, et neid raskusi lahendada, mis on tekkinud riigil oma waranduste kasutamise juures, neid andes wälja üksikutele isikutele wõi aktsiaseltsidele kontsessioonina. Nimelt tunnistab maaseaduse § 26. kõik maapõue warandused riigi omanduseks, kuna maapind wõib olla üksikute isikute omanduseks, ja riik kui maapõuewaranduste omanik annab wiimast kasutada kontsessioonina, et ettewõtjad wõiksid sealt tooresainet wõtta ja seda ümber töötada. Praegune maaseadus ei lahenda küsimust, mis siis juhtub, kui kontsessioonäär omandatud maapõuewarale ligi ei pääse takistuste tõttu, mis pinnaomanikud wõiwad teha. Praegune seaduseelnõu ongi sarnasest küsimusest tekkinud. Aktsiaselts „Gips“, kui riigi kontsessioonäär, soowib kipsi wõtta maapinnalt, kust riik talle seda oli lubanud wõtta, kuid sealkohal on maapind eraomaniku wõi küla omandus, ja need ei lase maapinda rikkuda wõi nõuawad jälle selle eest niisuguse hinna, mille tagajärjel kontsessioon mõttetu on. Näiteks Dubniki küla piirkonnas asuwad maaomanikud nõuawad ühe tiinu eest 46—50 tiinu wastawat maa-ala ja mitte kaugel külast. Üks omanik ei anna maa-ala mingi hinna eest wabaks. Kolmas omanik nõuab tiinu eest 10.000 kuldrubla wõi 2 miljonit Eesti marka. Nad ei luba isegi wanadesse kipsiaukudesse prahti wisata, ei luba kipsiaukudesse wett koguda jne. Et riik aktsiaseltsiga teatud lepingu on sõlminud, ja et aktsiaselts „Gips'il“ wõimalik oleks oma õigusi teostada, selleks esitati Wabariigi Walitsuse poolt käesolew seaduseelnõu. Peab tähendada, et sarnasel korral, kui käesolew seaduseelnõu wastu ei peaks wõetama, oleks aktsiaselts „Gips“ sunnitud kõigehiljem ühe kuu pärast töö seisma panema. Üheks kuuks jätkuaks aktsiaseltsil weel tooresmaterjaali, pärast seda tuleks töö seisma panna, sest tal on wäljamaaga sõlmitud lepingud täitmata. Sarnasel korral saaksid lahti ligi 1000 töölist suwel, talwel on neid küll vähem, aga selle eest on talwel töölistel teenistust kipsiwedamisega.

Üldkommissjoni nimel teen ettepaneku — käesolew seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

9. Omawalitsustele awanside andmise seadus — I lugemisel.

Et rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Tonkman kohal ei ole, wõtab aruandja kohused oma peale komisjoni esimees rkl. Jürman.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman**: Wabariigi Walitsuse poolt esitati Riigikogule wastu wõtmiseks seaduseelnõu, mille järele wõiks riigikassa wälja anda riigi summadest omawalitsustele neile kuuluwate tulu- ja lisaärimaksu summade arwel lühikeseajalist protsendita awansi jookswate kulude katteks. Teada on, et omawalitsused on õige suures rahalises kitsikuses, ja seda rohkem, et nad ei saa tulu- ja lisaärimaksusid, mis neil saada, nii pea kätte. Saadaolewate summade arwel tahab käesolew seaduseelnõu lubada riigikassal omawalitsustele awansi anda. Tähendab, siin ei ole tegemist mitte riigikassast uute toetussummade andmisega, waid awansi andmisega sarnastes piirides, mis pärast ära kasutatatakse sissetulewatest tulu- ja lisaärimaksude summadest. Rahaasjanduse komisjon arutas seaduseelnõu läbi ja leidis, et omawalitsuste majanduslik seisukord on raske ja kui käesolewa seaduseelnõuga suudetakse wähegi seda seisukorda parandada, wastu tulles summade wäljamaksmisega, siis tuleks seaduseelnõu wastu wõtta.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku — seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman**: Teen ettepaneku käesolewa seaduseelnõu II lugemisele asuda arwesse wõtmata kolmepäewalist waheaega I ja II lugemise wahel.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

10. Wäljaweotolli põhitariiii muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmermann**: See seadus on Wabariigi Wa-

litsuse poolt ette pandud, et meie puueksporti parematesse tingimustesse wiia, kui see senni olnud, niisamuti ka, et wõimaldada ketramisjätiste ja kaltsude wäljawedu.

Puusaaduste wäljaweo juures oli rahaasjanduse komisjonis iseäranis arutamise all see asjaolu, et Wabariigi Walitsus oli ette pannud, et tulewikus lubatakse wälja wiia wäiksema tollitariifiga, nimelt 800 marka kuubiksülla pealt, tugipuid, mis kunni 5 tolli ladwast jämedad. Sennimaks wa seaduse järgi oli wäljawedu lubatud ainult niisuguste kohta, mis kunni 4 tolli jämedad. Kuid selle juures tekkisid suured puudetagawarad, sest wabrikud ei suutnud neid ära tarwitada. Tol ajal oli Wabariigi Walitsus õigustatud tolliseadust muutma. Wabariigi Walitsus andis ministrite Rostfeld'i ja Westel'i allkirjadega määruse, mille järele wõis ajutiselt wälja wedada ka kunni 5 tolli jämedaid paberipuid. Läänud aastal, kui see õigus läks Riigikogu kätte, siis oli ka Riigikogu sunnitud seda õigust andma. Nimelt pikendati Riigikogu poolt wastuwõetud seadusega seda luba kunni 31. detsembrini 1924. aastal. Täna wa aasta neid wälja wedada ei saa, jällegi on andmed olemas, et paberipuude laod suuremad on, kui neid siin ära tarwitatakse ja jällegi on tarwis lubada paberipuid wälja wedada. Riigikogule oli Wabariigi Walitsuse poolt ette pandud seaduseelnõu, et ka tulewikus lubatakse paberipuid wälja wiia kunni 5 tolli jämeduseni. Kuid paberiwabrikute, õieti börsikomitee esitaja nõudis, et ei lubatakse wälja wedada kunni 5 tolli jämeduseni, waid ainult 4 tollini, sest tema arwamise järele tulla meil paberipuudest puudus ja wõiks lubada kunni 5 tollini wälja wedada ainult kunni 1. märtsini 1926. aastal. Selle juures toodi paberiwabrikute wõi börsikomitee esitaja poolt kalkulatsioon ette, et meie oleme tarwitanud 1921. aastal 9.000 kuubiksülda, — ma ütlen ümmarguselt arwud — 1922. aastal 11.000 kuubiksülda, 1923. aastal 13.000 kuubiksülda ja 1924. aastal 19.500 kuubiksülda paberipuid, ja tema arwamise järele peaksime meie käesolewal aastal paberipuid tarwita ma umbes 23.000 kuubiksülda.

Kuna meie metsad metsade peawalitsuse arwestamise järele paberipuid wõiwad anda umbes kunni 30.000 kuubikut, peale selle weel erametsad kunni 3.000 kuubikut, nii et siis 33.000 kuubikut aastas tarwitada oleks. Sellest on üks osa

paberiwabrikutel kätte saamata, nimelt see, mis Narwat mööda alla parwetatatakse ja see läheks nii-kui-nii wäljamaale. Paberiwabrikutel oleks karta, et puudest puudus tuleb. Rahaasjanduse komisjoni enamuse wõttis paberiwabrikute kui ka börsikomitee esitaja seletuse arwesse, ja otsustas lubada wälja wedada puid ainult kunni 4 tolli jämeduseni. Seadusele wõeti aga märkus juurde, et lubatakse kunni 5 tollini wälja wedada ainult 1. märtsini 1926. aastal.

Siis on siin seaduses weel teine oluline muudatus, nimelt et lubatakse tollita wälja wedada lauatoöstuse kõrwalaineid. Wäljamaal on turgu leidnud 1¼" × 1¼" jämedused 5 jala pikkused latid, mis wäljamaale luuawarteks jne. lähewad. Nende kohta on soodustus tehtud.

Siis on weel ketramisjätiste ja kaltsude kohta. Meil on ainuke wabrik, mis neid tarwitas, Röpina wabrik. See wabrik ei ole neid kõiki ära tarwitada suutnud ja olla tarwis osa neist wälja wedada. Rahaasjanduse komisjon wõttis Wabariigi Walitsuse ettepaneku siin muutmatult wastu.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku see seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja T. Kalbus: Sõna on rkl. Zimmerman'il.

J. Zimmerman (töer.): Selle seaduse wastuwõtmisega rahaasjanduse komisjonis ei saanud ma komisjoni enamuse arwamisega mitte leppida ja seda järgmistel põhjustel. Nimelt käesolew seadus on kaitseseadus ja selle seadusega pannakse wäljawepuude peale suur wäljaweomaks, et selle läbi siis meie paberitööstust soodustada. Kuid kui meie seda paberitööstuse soodustamist arwestame, siis peame seda waatama kahest küljest. Ühest küljest, mis paberitööstus saab paberipuude tolli läbi, teiselt poolt on meil paberi sissewedu tolli all, ja ka sealtpoolt paberitööstust soodustatud — nii et paberitööstust meil kahelt poolt soodustatakse. 1924. aastal wõib see soodustus olla teoreetiliselt wõttes 19.500 kantsülla pealt à 10.800 mk. ümmarguselt 210 miljonit. Kuid nii suur see summa olla ei wõi, sest kümnedtuhanded tolli maksta ei saa ja sellepärast on kalkulatsioon teoreetiline.

Kui waadata põhja puupapiwabriku aruannet 1924. aasta eest, siis näeme, et põhja puupapiwabrik on maksnud paberi-

puude kantsülla eest 9.305 marka keskmiselt. Kuid minul on andmed, et see arv ei ole täpne. Põhja puupabivabrik ei ole kasutamata jätnud seda olukorda, mis temale on loodud keelutolliga. Neid puid välja vedada ei saa, kuskile mujale neid ka panna ei ole kui müüa pabivabrikutele. Meil on paberitrust olemas ja selle tõttu on igäiks, kellel paberipuud olemas, sunnitud selle hinnaga neid wabrikule andma, mis wabrik pakub. Ja meil osatakse nende eest üsna wähe hinda pakuda. Mul on isegi siin leping paberil, mida ma wõin näidata, kui keegi soowib, kus maksetakse Jõgewa jaamas pabivapuude eest 4.900 marka kuubik. Kuid meie Riigikogu liikmed teawad, et weel tänawu oli eelarwe juures arutamisel põletispuude hinnaküsimus, ja määrati meil kindlaks 4.800 marka kuubikust, ja arwati, et selle hinnaga puid osta ei saa. Riigiasutused tulid ainult sellepärast sel aastal antud küttekuludega välja, et soe talw oli ja wähe kütet läks. Põletispuu on aga segapuu ja praak, paberipuuks aga nõutakse kooritud puud ja teatud kvaliteet ning selle eest maksetakse ainult 4.900 marka. Mina ei usu muidugi, et kõik puud selle hinnaga on ostetud. Riigile on märksa suuremat hinda makstud. Sellele Jõgewa hinnale peab küll juurde wõtma weoraha Tallinna, mis teeb välja sülla pealt 850 marka ja peale selle weel puude mahaladumise kulud, nii et kokku hind, millega puud wõiwad wabrikuhoowis olla, on umbes 7.250 marka kuubiksüld. Kuid metsade peawalitsuse andmeid arwesse wõttes, et mujal rohkem maksatakse, arwawad asjatundjad, et see hind suurem ei wõinud olla kui 8.560 marka. Nüüd on aga huwitaw selgusele jõuda, mis oleks nende puude hind, kui neid Tallinnast välja weetaks, see on, mis maksaksid wäljamaa firmad? Läänud aasta kohta, seda ei salga ka börsikomitee esitaja, oleks see hind keskmiselt 13.760 marka, see hind oli mullu Petrogradi sadamas. Ja need wabrikud, kes seda hinda maksid, need walmistasid temast ka paberit ja ilmaturul wõistlewad nad muidugi meie wabrikutega ja tööliste palgad, nagu teada, ei ole meil ka suuremad kui mujal. Nii ei ole arwata, et meie pabivabrikud samapalju maksta ei wõi kui wäljamaa wabrikud. Pabivabrikud oleksid sellegi peale waatamata wõitnud iga sülla pealt 5.200 marka. Kui meie seda summat kaswatame 19.500, siis saame 101.000.400 marka. Nii oleks see

puhas toetus pabivabrikutele puude näol. Kuid peale nende toetuste on weel teisi toetusi olemas, nimelt, nagu ma juba ütlesin, paberi pealt. Minule tarwitadantud andmete järele on meil rotatsioonipaberi tarwitamine 1924. aasta jooksul olnud 8.200 tonni, toll tonni pealt 4.800 marka. Nii et see välja teeks 10.560.000 marka. Siis weel kaustikud jne. — 2.400 tonni, toll à 45.600 marka — 109.044.000 marka ja muud paberid — 2.400 tonni, toll 16.800 marka — 40.320 marka. Nii et paberi pealt teeks toetus ümmarguselt 160.000.000 välja. Kogu toetus aga 260.000.000. Muidugi teada wõiwad need arwud wähe ekslikud olla, ei saa pretendeerida absoluutse täpsuse peale. Nii wõiwad arwud wähe wäiksemad olla, aga mõnelt poolt öeldakse, et isegi suuremad, sest ka põletispuude toll mõjuwat kaasa ja pakuwat suurt soodustust. Nii toob meile kaitsetoll wabrikute pealt ligi 200.000.000 sisse. (E. Weberman, rhsw.: Ei ole seenii. Need andmed annawad waielda.) Kui waadata wabriku tegewust ja wõrrelda tööliste arwuga, kes seal praegu töötawad, siis saame palkadest järgmise pildi: kõik palgad, haigekassaraha ja muud summad kokkuwõetult teewad välja 143.000.000 marka. Wabrikute toetus on suurem kui tööliste palgad. Minule paistab, et meie paberitööstusele peab küll antama wõimalus töötada, kuid ei maksa luua niisugust seisukorda, et wabrikud wõiwad puude eest ükskõik mis hinda maksta. Mina leian, et meil niisuurt kaitsetolli tarwis ei ole. Seda tolli peab wähen dama. Muidugi peab wabrikutele wõimaluse jätma puid osta, kuid kui nad liiale lähewad, siis peab nõnda tehtama, et ülejääkisid oleks wõimalus välja saata.

Sellepärast teen ettepaneku, et käesolew seadus weel kord läbi kalkuleeritaks, ta esimese ja teise lugemise wahel rahaasjanduse komisjoni anda, nimelt selles mõttes läbi kalkuleeritaks, et toll keelutoll ei oleks, waid ainult kaitsetoll. Peale selle oleks tarwis walitsuse eelnõu wastu wõtta, mille järele wõib puid 5 tollini välja vedada, sest puudest jätkub nii-kui-nii, kui nende eest rohkem hinda maksetakse. Kuid kui ei taheta maksta, siis ei tohi ka kaewata pabivabrikud, et neil puid ei olewat. Kui wabrikud puudest teatud hinda maksawad, siis annawad ka neile riigi metsade ülestöötajad rohkem puid kui nad senni on andnud.

E. Weberman (rhsw.): Härra Zimmerman tegi ettepaneku, seadus anda I ja II lugemise wahel rahaasjanduse komisjoni lähemaks kaalumiseks. Ma ei näe selleks mingisugust tarwidust. See seadus oli rahaasjanduse komisjonis ja härra Zimmerman on seda täna siin rahaasjanduse komisjoni nimel kui aruandja kaitsmas. Nii oleks wõidud komisjonis kõik need kalkulatsioonid väga hästi ära kuulata, mis härra Zimmerman'il ette tuua oli. Komisjoni töödest wõtsid osa metsaeksportööride esitajad, samuti ka paberi- ja puumassitöösturite esitajad ja aruandja, minu arwamise järele oleks pidanud täna kõik need kalkulatsioonid ja komisjonis ettetoodud andmed kõigile teatawaks tegema, aga mitte ainult oma teada jätma. Kui härra Zimmerman kui Riigikogu liige ei ole päri nende andmetega ja komisjoni seisukohaga, siis wõib II lugemisel wastawaid parandusi teha, et metsaeksportööride huwisid kaitsta. Rahaasjanduse komisjoni enamus aga, ja ma ütlesin õige kaaluw enamus, asub teisel seisukohal. Kui härra Zimmerman'i ettepanek wastu wõetakse ning seaduseelnõu uuesti rahaasjanduse komisjoni antakse, siis wõite täiesti kindlad olla, härrad Riigikogu liikmed, et see seadus sealt samasugusel kujul tagasi tuleb. Tähendab, see on ainult selle seaduse warjatud tagasilükkamine, mis sünniks metsaeksportööride huwides, kuid mis väga kahjulik oleks meie suuremale tööstusele — paberitööstusele. Sellepärast arwan mina, et ei wõi seda seadust jälle komisjoni tagasi anda, sest siis ei tuleks ta käesolewal istungjärgul Riigikogus üldse enam arutamisele, waid jääks sügiseni seisma. Sellepärast tuleb see seadus I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **T. Kalbus**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Zimmerman**: Need andmed, mis ma siin ette kandsin, kanti ka rahaasjanduse komisjonis ette. Nüüd olen ma nende kallal rohkem töötanud ja mõned andmed laiemalt ette kandnud, kui

ma seda rahaasjanduse komisjonis tein. Alamkomisjonis wõeti ettepanek wastu, et lubatakse ainult kunni 5 tollini wälja wedada, kuid rahaasjanduse komisjonis oli Wabariigi Walitsuse esitajaks ministri abi, kes ütles, et Wabariigi Walitsus oma seisukohalt on lahkunud ja kunni 5 tollini wälja wiia ei taha lubada. Minul on andmed, et just selle Wabariigi Walitsuse esitaja teadaande mõjul hääletasid mitmed komisjoni liikmed selle ettepaneku poolt. Minul on ühtlasi andmed, et ministri abi seda tegi oma algatusel, ilma et tal selleks nii põllutöö- kui ka kaubandus-tööstusministri, wõi Wabariigi Walitsuse nõusolek oleks olnud.

Juhataja **T. Kalbus**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud, seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Rkl. Zimmerman'i poolt on ettepanek tehtud, käesolew seadus I ja II lugemise wahel rahaasjanduse komisjoni anda. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Sõna on korra kohta rkl. Oja'l.

B. Oja (töer.): Ma teen ettepaneku, tulewal nädalal, alates teisipäewast, pidada kaks koosolekut päewas, esimene kell 10 hommikul ning teine kell 5 pärast lõunat. Laupäew ja esmaspäew jääksid ära. Kui mõnes komisjonis rutulised seadused ees on, siis wõiksid komisjonid neil päewadel töötada. Päewakorra kindlaksmääramine jääks Riigikogu juhatuse hooleks.

11. Koosoleku lõpetamine kwoorumi puudumisel. Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Luur'i poolt on kwoorumiküsimus üles tõstetud. Palun sekretääri kwoorum kindlaks teha.

(Helistatakse kõrwalruumidesse.) Koos on praegu 40 Riigikogu liiget, seega puudub kwoorum. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 8.15 min.

Algkirjale alla kirjutanud: Riigikogu abiesimees **A. Jürman**.

Abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretäär **J. Holberg**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.

